

Språk som verktyg verktyg som ger språk

Ett strandhotell i Playa del Carmen långt ut på Yucatan-halvön. Karibiska havet rullar in sävliga, ljumma vågor. Jag simmar och simmar längs stranden, fram och tillbaka. Det är gott om folk i strandfåtöljerna men jag är nästan ensam i vattnet. Så hör jag Dan Wulff, en av deltagarna i konferensen, hojta från sitt parasoll: "Kerstin, you cannot swim to Sweden, it is too far!" Ja, nog är jag långt borta hemifrån, inbjuden av den amerikanska familjeterapeuten Harlene Anderson att hålla en workshop på hennes "Summer Institute", en vecka med erfarna och blivande terapeuter och konsulter, de flesta från USA och Mexico. Syftet med samlingen är att utforska olika aspekter av

högst avsiktlig. Harlene och Sylvia vet att i "collaborative therapy" (samverkande språkssystemiskt synsätt har vi brukat säga på svenska) där är allas bidrag viktiga. De har nerv att vänta ut det udda och dröjande.

ATT SAMMANFÖRA TANKAR FRÅN OLIKA HÅLL

Min presentation hade titeln Language as tools, tools as language. Jag ville ta upp Wittgensteins syn på "språk som redskap" och kombinera det med de redskap som leken kan erbjuda i psykoterapeutiska samtal med barn och föräldrar, alltså hur leken kan skapa språk. Att jag arbetat parallellt med två så olika tänkesätt hade hjälpt mig att få tankarna kring mitt eget

öppna samtal och samverkande synsätt i terapi och samhällsarbete.

Vi är ett femtiotal deltagare, och tempot är lugnt, med gott om tid för reflektioner och återkoppling i storgrupp. Allt som sägs översätts några meningar i taget mellan engelska och spanska. Sylvia London, terapeut i Mexico City tolkar elegant i båda riktningarna. Jag som inte kan någon spanska uppfattar ändå nyanser som färgar min förståelse av det vi pratar om.

Det är hett under palmtaket i den öppna "föreläsningssalen", de stora fläktarna i taket viner, och mitt i värmen börjar jag få ont i ryggen av draget. Och ännu fler reflektioner, nu får det väl ändå räcka... Så småningom blir jag varse något som tidigare gått mig förbi. De där reflektionerna mot slutet, när jag för länge sedan tyckt att det var nog, det är då några yttrar sig som inte brukar prata så ofta, och då sägs lite ovanliga saker. Lite snopen inser jag att långsamheten är

arbete att klarna, så jag ville se om det också kunde ge ett intressant samtal här i Mexico.

Under flera år hade jag gjort ansatser att sätta mig in i filosofen Wittgensteins lakoniska uttalanden som singlar omkring lite varstans i terapilitteraturen. Åtskilliga författare tycktes kunna hitta något som passade med just deras eget synsätt. Det enda gemensamma tycktes vara att man använde Wittgenstein för att komma ifrån det konventionella sättet att se på språk som individuell egendom och som representation av företeelser, paket av tankeinhåll som går fram och tillbaka. I stället ville man se språket som något som finns mellan människor och aktivt formar tankar och företeelser. Jag blev nyfiken på hur Wittgenstein själv tänkte, särskilt kring språkets roll i liv och vetenskap.

Året innan hade jag översatt manuskriptet till den norske psykologen och barnpsykoterapeuten Martin Soltvedts

verk BOF – Barnorienterad familjeterapi (Soltvedt, 2005). Både i bokens text och i mötet med psykolog Barbro Sjölin Nilsson och deltagarna i hennes BOF-utbildning såg jag hur leken blir gemensam egendom för terapeut, barn och föräldrar i stunden, och också går att bygga på för att ta nya steg i livet. I leken utvecklas ett kreativt och praktiskt språk, med och utan ord.

Allt detta ville jag väva in i min framställning. Men hur skulle jag göra mig förstådd? Först och främst måste jag se till att ha mina små trädockor till BOF-leken med mig till Mexico. Ett par av släktens flickor i yngre tonåren kompletterade satsen med några mer spanskinspirerade dockor, nordbor och afrikaner fanns redan. Sedan ville jag förvissa mig om att min tolkning av BOF i "Wittgenstein-tappning" inte kändes alltför främmande för dem som arbetade med det synsättet. Jag presenterade ett utkast för Martin och Barbro, och båda kände igen sitt arbete i det som jag ville förmedla. Vi kom också överens om att jag skulle komma till BOF-utbildningen i höst och presentera något av innehållet.

När jag nu i efterhand skriver om det här, kommer själva sökandet efter kunskap i förgrunden. I mina förberedelser hittade jag så mycket intressant, så i stället för att redovisa just det som blev sagt i Mexico vill jag berätta vad jag fann längs vägen dit.

VARIFRÅN KOM HAN, WITTGENSTEIN

När jag började läsa om Wittgensteins tankar, främst via Peter Lang och Tom Andersen, tyckte jag i stort sett att den tidige Ludwig var konstig med sina logikresonemang som jag inte kunde följa och den sene var djup med mångtydiga aforismer, två helt olika framställningar. Men Janik och Toulmin som har skrivit boken Wittgensteins Wien (Janik & Toulmin, 1986) har en annan idé. De menar att om man placerar honom i den kulturmiljö han växte upp, blir både den Wittgenstein som skrev Tractatus och den som skrev Filosofiska undersökningar mer begriplig, och skillnaden blir inte lika stor.

Janik och Toulmin ger bilden av ett samhälle där alla etablerade media eller uttrycksformer – alltifrån politikens språk till principen för arkitektonisk gestaltning – till synes hade förlorat kontakten med sina tillämnade "budskap" och hade berövats all förmåga att fullgöra sina egentliga funktioner. Unga intellektuella fick ett intensivt behov av att deras olika uttrycksmedel skulle ha mening och inte var tomma kulisser. Filosofi var inte någon självständig disciplin i förra sekelskiftets Wien. Det var något som alla bildade förutsattes syssla med. Det var den miljö där konstnären Paul Klee, Arnold Schönberg (han med

och millioner människor försäkrade samstämigt att de älskade honom som en fader... Men denna popularitet och publicitet var så över-övertygande att det lätt kunde ha förhållit sig med den som med de stjärnor man ser, trots att de för tusentals år sedan har upphört att finnas till. (Musil, 1961, s. 111)

Att tänka på den här kulturella omgivningen ger inte förklaringar till Wittgensteins arbete. Men vilka problem Wittgenstein valde att bearbeta, och vilken betydelse de hade för honom, det får man mer ljus över när man ser honom i hans omgivning. I ett samhälle där institutionerna urholkats och gett en frustra-

menade att en utveckling av logiken skulle rensa upp all metafysisk bråte och samtidigt lägga en fastare grund för matematiken (Fredriksson, 1994). Ett exempel på Russels resonemang: Jag säger Det gyllene berget finns inte. Du frågar Vad är det som inte finns? Jag svarar Det gyllene berget. Genom att säga så tycks jag förlägga en slags existens till just det jag nyss förnekade att det alls fanns (Palmer, 1988). Russel argumenterade för teoretisk enkelhet.

I den tankemiljön var det inte lätt för Wittgensteins studenter i Cambridge att förstå vad han var ute efter. De var helt obekanta med den sammansatta kultur han kom ifrån och var tränade i Russels logiska tankekedjor. Och misstänksamheten var ömsesidig, Janik och Toulmin skriver från studenthorisonten:

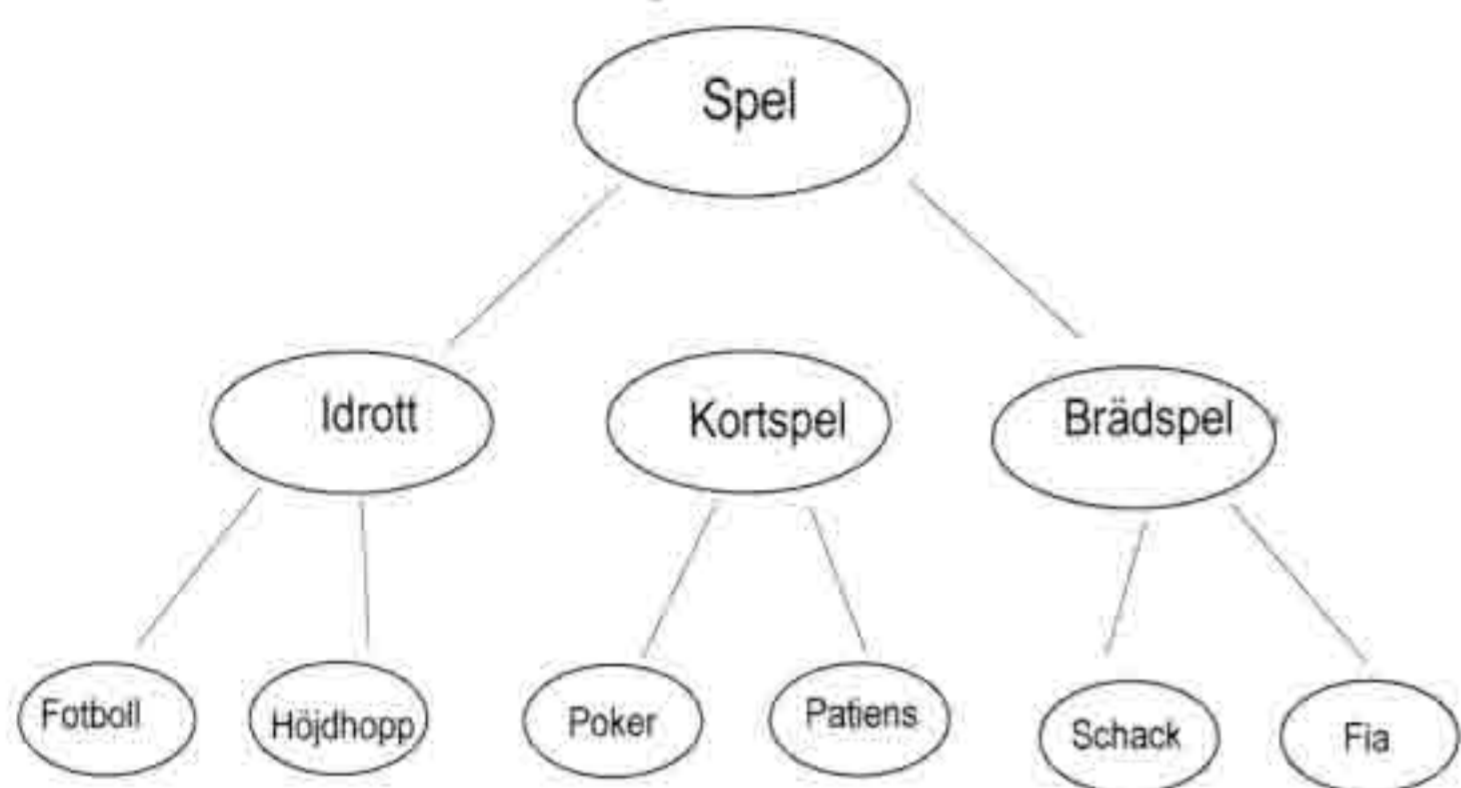
För vår del framstod vi för Wittgenstein som oförlåtligt korkade. Han brukade håna oss öppet som obildbara, och ibland förtvivlade han helt om möjligheten att få oss att förstå vad han försökte tala om för oss. För vi hade kommit upp till hans sparsamt möblerade örnäste till rum högst uppe i tornet i Whewell Court med våra egna filosofiska problem; och vi nöjde oss med att ta till oss de exempel och berättelser som utgjorde en så stor del av hans föreläsningar och försöka få dem att stämma överens med våra egna förutfattade angloamerikanska frågeställningar. Hans avspisningar brydde vi oss inte om. Vanligen tog vi dem som ett skämt. (Janik & Toulmin, 1986, s. 22)

Hur kom det sig att han som var så angelägen om ett meningsfullt språk, hade så svårt att göra sig förstådd med både kollegor och studenter? Filosofen Georg Henrik von Wright som efterträdde Wittgenstein i Cambridge och som gett ut och kommenterat flera av hans skrifter blev nästa vägvisare för mitt sökande.

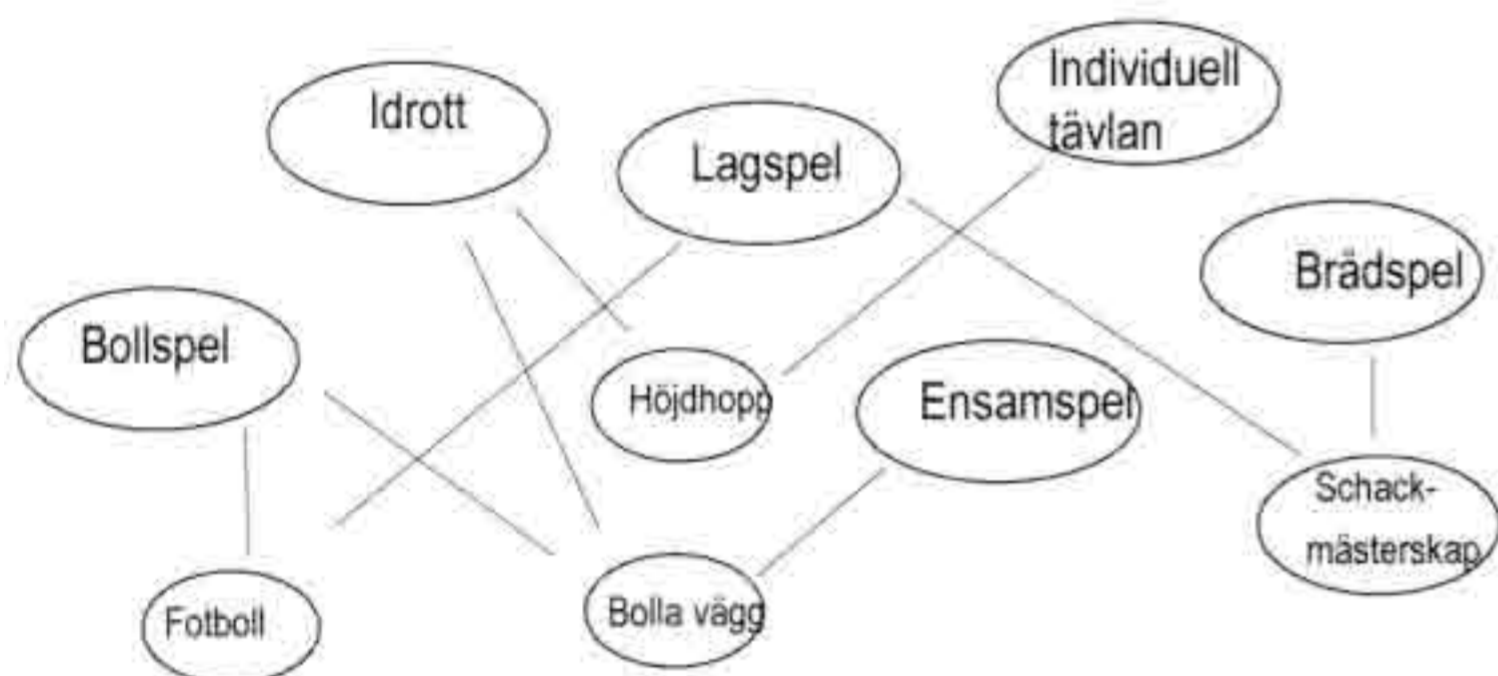
FRÅN DJUP TILL YTA

I von Wrights bok *Myten om framsteget* citerar han Wittgenstein: "Jag är inte intresserad av att uppföra en byggnad så mycket som av att få en klar bild av grundvalarna för möjliga byggnader." Wittgenstein såg filosofin som en aktivitet och inte en lära, och var upptagen av filosofi som språkkritik. Man skulle kunna säga att han hela sitt liv var upptagen av att söka "språkets naturtillstånd" ungefär som Rousseau och andra filosofer under 1700-talet hade en idé om människan i naturtillståndet där man förankrade sina idéer om samhället (von Wright, 1993).

Men synen på språkets natur förändras under hans liv. I sina tidiga verk tänker

Kategorier och underkategorier i flera led

Familjelikheter – inga gemensamma drag som delas av alla

tolvtonsmusiken) och författaren Robert Musil, som så småningom skulle skriva fyrabandsromanen "Mannen utan egenskaper" alla var i rörelse samtidigt och den unga ingenjören och fysikern Ludwig Wittgenstein fanns där också.

Jag njöt när jag hos Janik och Toulmin hittade citat från Musils roman som skildrar samma tid och finns med i samma reaktion mot det etablerade. Musil tecknar bilden av den kejsarliga och kungliga Österrikisk-Ungerska dubbelmonarkin som en kultur i sönderfall och skriver om Kejsaren själv:

Antalet porträtt man såg av honom var nästan lika stort som invånarantalet i hans rike; på hans födelsedag åts och dracks det lika mycket som på frälsarens, och på bergen flammade eldar

tion hos unga intellektuella som på olika sätt sökte nya vägar, och där många av dem hade kontakt med varandra, där blir det begripligt att frågor kring språk och uttryck fick ett stort allvar. Det blir också rimligt att tänka sig att det oklara uttrycket också kan bli det förljugna och förtryckande – och på så vis även oetiskt. Den berömda utsagan "Det som kan sägas, det kan sägas klart. Det man inte kan tala om, därom måste man tiga" kan läsas både som en utsaga om hur det är, och som en etisk hållning (Wittgenstein, 2005, s. 122).

WITTGENSTEIN SOM PROFESSOR

När Wittgenstein senare kom till Cambridge, kom han till en krets av etablerade yrkesfilosofer. Bertrand Russel

sig Wittgenstein att filosofiska problem handlar om missförstånd av "den sanna" logiken i vårt språk."

I Tractatus trodde han att det fanns gömt under det vanliga talspråkets vanställande höljen. Det existerade någonstans djupt under ytan av språket såsom det användes. Men han fann det inte där. Han kom till slutsatsen att det inte heller kunde finnas där. Han hade sökt i fel riktning. Man skulle inte nå det genom att dyka under ytan utan genom att se på själva ytan. Där skulle man finna det okorrumpade språk han sökte. Svårigheten var bara att se det. "Ingenting är dolt" (von Wright, ibid.)

Så här vill jag sammanfatta det jag uppfattat om Wittgensteins sökande efter mening:

I sökandet efter ett meningsfullt aktivt språk kunde jag se en direkt koppling till öppna samtal och språkssystemiskt tänkande (Seikkula, Anderson &

kortspel, tävlingslekar osv. Vad har de alla gemensamt? – Säg inte: "Det måste finnas något gemensamt för dem, annars kallades de inte 'spel'" – utan se efter om de alla har något gemensamt. – Ty när du ser på dem, kommer du inte att se något som är gemensamt för dem alla utan du kommer att se likheter, släktskapsförhållanden, och det i ett stort antal. Som sagt: tänk inte, utan se efter! – Se t.ex. på brädspelen med deras många släktskapsförhållanden. Gå så över till kortspelen, här finner du många motsvarigheter till den första klassen, men många gemensamma drag försvinner och andra dyker upp...

Jag kan inte karaktärisera dessa likheter bättre än genom ordet "familjelikheter"; ty det är så som de olika likheter, vilka består mellan medlemmarna i en familj, griper in och korsar varandra: växt, anletsdrag, ögonfärg, sätt att gå, temperament, etc., etc. – Och jag kommer att säga: 'spelen' bildar en familj.

han också in föräldrarna att ta del i leken. Sandlådan blev lite mindre och högre, så att alla deltagare kunde sitta på stolar runt den och delta tillsammans. Förutom leksaker blev det viktigt att ha tillgång till små trädockor, och Martin själv fick en alter ego figur, Gabrielsen, en liten rundnätt man med glasögon, som kunde finnas med i sandlådan och ha egna åsikter om saker och ting.

Ibland beskrivs BOF som en sandlådeterapi. Det ger inte synsättet rättvisa, Martin och Barbro beskriver det som en samhandlingsterapi. Man kan använda sandlåda, fiaspel eller tejp och figurer på ett bord, allt som kan gynna barnets behov av att uttrycka sig och gynna samspelen i familjen.

Såväl figurer som synsätt från BOF kan också användas i handledning. Bilden nedan visar en presentation av ett handledningsdilemma som jag själv behövde hjälp med i en handledargrupp. Redan valet av docka för varje person jag ville nämna blev en viktig del i att upptäcka vad jag ville förmedla om gruppen och deltagarna.

LEK SOM SKAPAR SPRÅK

I BOF-boken återges några avsnitt från en rapport där en mamma utvärderar den hjälp hon har fått i en BOF-behandling som varade i 5 månader (Lönblom & Hagebring, 2001). Mamman och hennes åttaårige pojke hänvisats till behandling på grund av hans stora aggressionsutbrott, som mamman inte rädde på. Här citeras några utdrag ur dialogen mellan terapeuten och mamman om leken i sandlådan.

Y (terapeuten): P (pojken) letade upp Hildurs försvunna katt och tog hand om en påkörd Bambi.

M (mamman): Ja, just det.

Y: Den gången satt du vid sidan om och tittade på. Vad tänkte du efter det tillfället?

M: Han visade sidor där han verkligen var omtänksam. Han tänkte på Hildur och hennes katt, han tog hand om djur som var skadade. Han var så omtänksam.

När terapeuten och pojken leker blir det möjligt för mamman att se och reflektera och hon ser att han har positiva sidor som hon inte sett eller inte tänkt på i deras ansträngda relation. Längre fram i samtalet talar de om att pojken lekt mycket med vilda djur i sandlådan. Mamman har också deltagit i sandlådsleken med en alter-ego figur.

Y: Vid de tre tillfällen när du och P har lekt i sandlådan hade P en grizzlybjörn. Grizzlybjörnen kom in på ditt område

Gabrielsen med vänner

Bild: Berit Dahl Soltvedt

Goolishian, 1992). Familjeterapeuten Harry Goolishian formulerade "lyssna inte på vad de verkligen menar, lyssna på vad de verkligen säger" (Andersen, 2003). Den terapeutiska strävan är inte att söka "sanningen bakom" det en klient uttrycker, utan uppmärksamt ta på allvar just det som sägs, och delta i en gemensam utforskning av detta tillsammans med klienten.

FAMILJELIKHETER

Det finns fler tankegångar hos Wittgenstein som terapeuter flitigt har hänvisat till, en av dem är idén om familjelikheter som kontrast till logiska hierarkier. Wittgenstein använder ordet "spel" för att förklara skillnaden:

Betrakta t.ex. de företeelser som vi kallar "spel". Jag menar sådant som brädspel,

(Wittgenstein, 1992, # 66)

"Tänk inte, utan se efter", det är ju så som barn lär sig. Barn i alla åldrar ägnar åtskilligt av sin tid till i ett intensivt aktivt sorterande av intryck och provande av vilken effekt de egna uttrycken kan ha på omgivningen, där lekandet ger outtömliga möjligheter. Det hade jag tänkt mycket på när jag arbetade med manuskriptet till BOF-barnorienterad familjeterapi (Soltvedt, 2005).

SAMLEK OCH SAMTAL

När Martin Soldvedt började arbeta som barnpsykoterapeut var han utbildad till att sitta vid sidan och tolka barnets ensamlek i sandlådan. Han kände mer och mer att barnet blev alltför utlämnat till sina egna resurser och började ta mer aktiv del i barnets lek. Längre fram bjöd

och hoppade in trots att du hade försökt att hindra den. När grizzlybjörnen trängde sig på svimmade din mammapfigur.

M: Ja, just det.

Y: Kan du berätta om hur den kände det att möta den här grizzlybjörnen?

M: Det var väldigt jobbigt när P blev som en grizzlybjörn. Det var svårt att veta hur jag skulle bete mig för att han inte skulle bli någon grizzlybjörn. Mammapiguren svimmade och det har jag ju inte kunnat göra hemma. Jag har försökt med olika sätt, jag har blivit arg och aggressiv, skällt och försökt att prata med honom.

Y: I samtalen efteråt så kände vi en hopplöshet hos figuren som svimmade. Var det så du upplevde det? En slags

att förstå att P blir en krokodil ibland. Det beror säkert på flera orsaker, bl.a. att han är osäker, att han har haft det jobbigt omkring sig och att han har ett häftigt temperament.” (Soltvedt, 2005)

Händelserna i leken är gemensam egendom för alla tre deltagarna. När mamman får lekspråkets benämningar, ökar hennes möjligheter att vara nära sin pojke även när han ”är en krokodil”. Hon beskriver i intervjun att de kan möta varandra på ett annat vis och att det även går bättre i skolan. Martin Soltvedt beskriver skeendet när barn och föräldrar finner varandra i lek:

...det är i sådana situationer det verkar som man slagit en ring runt lekens aktörer. Det som försiggår utanför den

När man har varit med om att leken tidigare i behandlingen har hackat sig fram som fragmenterade bitar, blir det en upplevelse att bevittna en sådan lek (Soltvedt, 2005).

Den beskrivningen av hur deltagarna blir fångade i leken, kan också ses som ett språkspel där de regler som upprättats och uppstått gynnar gemenskap och utveckling, så jag går över till det begreppet.

SPRÅKSPEL

Åter till Wittgenstein. Vernon Cronen och Peter Lang skrev 1994 artikeln Language and action, Wittgenstein and Dewey in the Practice of Therapy and Consultation, en guldgruva för den som vill göra kopplingar mellan Wittgensteins tänkande och psykoterapeutiskt arbete. De tar upp Wittgensteins analogi om regelstyrda språkspel och exemplifierar med schack. Regler om hur man rör pjäserna och villkoren för att vinna och förlora förändras inte av att man spelar ett parti. Genom att spela rekonstruerar man spelet och de regler som gör schack till schack. Många människor som kommer till samtal berättar om det man skulle kunna kalla regelstyrda språkspel, t.ex. vad som händer varje gång stressspelet spelas. Och, frågan ”Vad plågas du av...?” kan innebära en plikt för klienten att svara med ett antal symptom eftersom klientens grammatik har en del färdiga alternativ för en intervju om värk.

Cronen och Lang tar också upp Wittgensteins resonemang om framväxande språkspel, t.ex. regler för konversation. Beroende på vad som händer i episoden blir språkspelen olika. Om man ser en mental störning något som en person har, t.ex. separationsångest innebär det att man antar att den finns kvar hos personen under olika betingelser och händelser. Språkspelet blir olika om syftet med samtalet är att gradera patientens separationsångest eller om samtalet utforskar vad patienten själv lägger in i begreppet separationsångest och tycker och tänker kring det.

Utifrån resonemanget om språkspel använder Cronen och Lang mot den vanliga uppfattningen att ömsesidig förståelse är en förutsättning för kommunikation. De menar i stället att användbara regler upprättas under samtalets gång. Om olika personer använder likartade regler är inte heller avgörande. Det viktiga är om personerna hittar sätt att fortsätta som stämmer för alla parter. Tom Andersen tar också upp tanken från Wittgenstein, att förståelse i ett samtal innebär ett

Wittgensteins väg

Tractatus

Filosofiska undersökningar

Wittgenstein söker ett meningsfullt språk

Logik och vetenskap

Ren beskrivning

~~Metafysik~~

~~Vetenskap som metafysik~~

Den riktiga metoden i filosofin vore egentligen denna:
Att icke säga något annat än vad som låter sig sägas,
alltså satser i naturvetenskapen
-alltså något som icke har något med filosofi att göra -
och så att, när någon annan ville säga
något metafysiskt, alltid visa honom,
att han inte glivit någon betydelse
åt vissa tecken | sina satser. 6.53

... Problemen blir lösta,
inte genom vinnande av en ny erfarenhet,
utan genom sammanställning
av det sedan länge bekanta.
Filosofin är en kamp mot förhållandet
av vårt förstånd genom vårt språk. # 109

hjäplöshet när du mötte den aggressiva björnen.

M: Hemma fick jag hjälp utifrån. Andra människor fick komma och ta hand om P när han var som argast och fick sina utbrott.

Y: Det var en situation som du kunde känna igen i hemsituationen?

M: Ja.

I leken väljer mamman att pröva något som hon ”inte kan göra hemma”. Leken ger en värld som kan jämföras med det som händer hemma, ger ord åt erfarenheter och önsknings. Det framgår av rapporten att vid en del tillfällen förde P in andra vilda djur – däribland krokodiler. Mammans reaktioner på detta var: ”Jag kan se och förstå krokodilerna bättre, men jag har så svårt att förstå krokodilspråket.” Hon tillfogar emellertid: ”Samtalen efteråt har hjälpt mig

ringen tycks inte betyda någonting för deltagarna. Det verkar som om leken kan vara i evighet...

En sådan lek kan vara en tittut-lek mellan en mamma och hennes ettåring. Eller det kan vara en sandlådelek mellan en sexåring och hans föräldrar, där idéer och förslag kastas ut och tas emot för att sedan kastas ut igen.

I sådana situationer har leken som regel bara ett eller några få genomgångsteman och parterna växlar med att ta initiativ som om de följde en osynlig plan. Om det är flera med i leken ser man också en rimlig växling så att två av deltagarna kan ha en dialog medan den eller de andra håller sig respektfullt i bakgrunden kortare eller längre tid, eller, om de blandar sig i den, så är det som stöd för parterna.

”samförstånd om hur samtalet kan fortsätta” (Andersen, 2003).

Man kan också se på reflekterande position i terapeutiska samtal som ett byte av språkspel. Den som själv talat i första person får höra sig själv omnämnas i tredje person, det blir en annan position, som kan ge andra möjligheter att lyssna (Cronen & Lang, s.28).

Att språkspel har regler som upprättas och förändras under samtalet gång är särskilt fruktbart att ha som utgångspunkt i samtal med barn. ”På något sätt som vi ännu inte vet, skapar barn på kort tid ”regler” för språkförståelse och tal (ett slags språkschema om man så vill) och kan snart obehindrat använda språket som kommunikationsmedel” (Havnesköld, Risholm-Mothander, 1995). Alltför ofta har barn deltagit i familjeterapeutiska samtal där reglerna bara fungerat för de vuxna. Om det terapeutiska samtalet utgår från lek upprättas regler som ger barn bättre möjligheter att delta och de vuxna bättre möjligheter att uppfatta vad barnet vill uttrycka.

ÖVERSÄTTNING

Min uppgift i BOF-arbetet var ju i första hand att översätta Martin Soltvedts norska manus, eftersom boken skulle ges ut på svenska. Jag har översatt flera böcker förut, men att översätta något som skulle bli ett original, där det inte fanns en förlaga på författarens eget språk att jämföra med, det var en ny utmaning. Genom att jag fick gå in i BOF-utbildningen, genom många samtal och brevväxling med författaren och Barbro Sjölin Nilssons tålmod med genomgångar av den ena versionen efter den andra kände jag att jag kom in i texten så att jag vågade lita på mitt eget omdöme. Men, jag upptäckte att jag gick in i BOF-tänkandet så intensivt att andra synsätt kom i bakgrunden. Är jag ohederlig? började jag fråga mig själv. Då fick jag syn på en essä av Paul Ricoeur, *Reflections on a new ethos for Europe* (Kearney, 1996). När han ska förklara hur han tänker sig de förändringar som han ser behov av, kommer han in på spännande resonemang som berör språk, narrativ och etik. Utan att gå in så mycket på hur han tillämpar dem på EU och Europas framtid såg jag att hans tankar om språk rörde den process av att gå in i någon annans världsbild som jag själv var inne i. Här ger jag ett referat av några av hans tankar om översättning.

Ricoeur menar att för att alls kunna tala om översättning måste man återvända till de grundläggande villkoren för hur språk fungerar. Språket, i betydelsen att

användning av språk, existerar ingen annan stans än i språken, alla olika system som skiljs åt av ordbetydelser, syntaxer, ljud och stilarter. Ändå är språk inga slutna system som förhindrar kommunikation. Att människor alls kan hålla ihop som en ras, beror på att det går att överföra mening från ett språk till ett annat, alltså att vi kan översätta.

Själva översättningsprocessen förutsätter tvåspråkiga översättare, människor av kött och blod som förmedlare. Det gäller att leva med den andre i syfte att ta emot den andre som gäst i sitt eget hem (min kursivering). För att en översättning ska fungera krävs en anda av översättning till den andra kulturens mentala universum, en kulturell tvåspråkighet som tar in den andra kulturens grundläggande trosuppfattningar och djupa övertygelser. Jag kom att tänka på hur Harlene Anderson talade om sin filosofi för terapeutiska samtal ”to immerse myself in the other’s horizon”. Ja, den intensiva inlevelse jag hade upplevt var kanske just det som gjorde översättningen bättre, trots att jag nästan tappade fotfästet ett tag.

UNDER TAKFLÄKTEN

Reflektionsrundorna under palmtaket när jag berättat om Wittgenstein och BOF, det blev tankfulla och uttrycksfulla kommentarer om hur viktigt det är att finna språk som bär mening, att tänka kring verktygen i våra samtal.

Allt det andra jag fick delta i: Dan Wulff och Sally S:t George tillsammans med Sylvia London talade om dialoginriktat och demokratiinriktat arbete i stora system, Anne-Grethe Tuset från Statens Senter for Barne og ungdomspsykiatri i Oslo talade om evidensbaserad kontra erfarenhetsbaserad forskning, Dianne Gehardt från San Fransisco talade om att möta utagerande och aggressiva barn och ungdomar i lek, och Christiane Kolberg, psykiater från Tromsø, berättade om sin nyss presenterade avhandling om att förstå språket i psykosen. Allt detta fick jag ta del av två gånger, på ett språk jag förstod och på ett språk jag inte förstod. Jag lyssnade, förstod delvis och gissade, det som barn så ofta får göra. Ännu viktigare kändes det då, att psykoterapeutiska samtal kan utveckla sökandet efter ett meningsfullt språk i samvaron mellan vuxna och barn.

En presentation och hur den kom till
Kerstin Hopstadius
leg psykolog, leg psykoterapeut

Litteratur

- Andersen, T. (2003) *Reflekterande Processer*. Stockholm: Mareld
- Anderson, H., Goolishian, H. (1992) *Från påverkan till medverkan*. Stockholm: Mareld
- Cronen, V., Lang, P.: *Language and Action: Wittgenstein and Dewey in the Practice of Therapy and Consultation Human Systems Vol 5*. 1994
- Fredriksson, G. (red.) (1993) *Wittgenstein*. Stockholm: Bonnier
- Janik, A., Toulmin, S. (1986) *Wittgensteins Wien*. Lund: Doxa
- Kearney, R. (1996) *Paul Ricoeur: The hermeneutics of action*. London: Sage.
- Musil, R. (1961) *Mannen utan egenskaper*. Stockholm: Bonnier.
- Palmer, D. (1988) *Looking at philosophy*. Mountain View CA: Mayfield.
- Seikkula, J. (1996) *Öppna samtal*. Stockholm: Mareld
- Soltvedt, M. (2005) *BOF – barnorienterad familjeterapi*. Stockholm: Mareld
- Wittgenstein, L. (1992) *Filosofiska undersökningar*. Stockholm: Thales
- Wittgenstein, L. (2005) *Tractatus logico-philosophicus*. Stockholm: Thales
- von Wright, G. H. (1993) *Myten om framsteget* Stockholm: Bonnier.